

Anmeldelser og litteraturnyt

Ved universitetsadjunkt, cand. mag. Jørgen Fink, generalkonsul, professor, dr. phil. Troels Fink, adjunkt, mag. art. Harry Hauc, overarkivar, dr. phil. Vello Helk, forskningsbibliotekar, cand. mag. Hans J. Hinrup, professor, dr. phil. Tage Kaarsted, universitetsadjunkt, cand. mag. Johan Peter Noack, universitetslektor, cand. mag. Helge Paludan, landsarkivar, dr. phil. Anne Riising, universitetslektor, dr. phil. Aage Trommer og arkivar cand. mag. Paul G. Ørberg.

Leif Szomlajski: *Yngre sjællandske krønike*. Baggrund, tilblivelse og værdi. (Odense University Press, 1973). 118 s.

I dansk middelalderforskning har man traditionelt næret stor respekt for den »lærde« tradition. Siden Kristian Erslevs dage har man betragtet kildekritikken som historikerens vigtigste arbejdsinstrument, og fagets store navne har ikke mindst anvendt denne til sammenlignende tekstkritik med henblik på kommentering og udgivelse af de overleverede kilder til dansk historie. I dag hersker der nok en udbredt fornemmelse af, at kildekritikken kun er en speciel teknisk side af en historisk arbejdsmetode, bl. a. fordi tyngdepunktet i det historiske arbejde, også når det gælder middelalderen, klart er flyttet fra kildeproblemerne over til en optagethed af det samfund, kilderne stammer fra. Dette forhold hænger naturligvis ikke mindst sammen med, at oprydningsarbejdet med kilderne er på vej mod sin fuldførelse. Man kan nu koncentrere sig om at arbejde med kilderne, hvilket dog naturligvis kun bør være en grund mere for nutidige forskere til at se med respekt og taknemlig-

hed på de generationer, der ofrede et forskerliv på at forsyne os med pålidelige kildetekster og på at skaffe realia omkring kilderne oplyst.

Endnu i dag findes der imidlertid visse pletter i vor viden om de overleverede middelalderkilder (foruden, at man kunne ønske langt flere udgivet). Et af de dunkle punkter har været den såkaldt Yngre Sjællandske Krønike. Denne har spillet en central rolle for historieskrivningen om Valdemar Atterdag, fordi den beretter om en række begivenheder, der ikke kendes fra andre kilder. Man savner imidlertid oplysninger om krønikens herkomst, hvorfor det altid har været en betænkelig sag for historikerne at benytte den.

En af de seneste benyttede har været magister Leif Szomlajski, der i 1969 besvarede en prisopgave om Valdemar Atterdag. I bedømmelsen af prisopgavebesvarelsen kritiseredes forfatteren for ikke at have foretaget nogen kritisk undersøgelse og bedømmelse af krøniken, som han som så mange tidligere forskere havde måttet støtte sig til. Det forekommer særdeles prisværdigt, at Szomlajski har taget denne kritik ad notam og benyttet et senere tildelt kandidat-

stipendium til at gennemføre den efterlyste undersøgelse. Resultatet foreligger i nærværende bog, der kan betragtes som en smuk fortsættelse af Erslev-traditionen for at meddele sine kildekritiske iagttagelser til glæde for alle senere benyttere af Yngre Sjællandske krønike.

Hovedkonklusionen af forfatterens analyser, som er yderst detaljerede, og som virker overbevisende, er, at værket må stamme fra klostermiljøet i Sorø, og at det »med de begrænsninger, der er forårsaget af ophavsmandens milieu og metode, er en pålidelig kilde«. En sådan konklusion er naturligvis af allerstørste betydning for alle fremtidige forskere i 1300-tallets Danmarkshistorie. Til gengæld kan man mene, at en hel bog i stedet for en artikel er en noget pompøs publikationsform.

Helge Paludan

Nasjonale forskningsoversikter. Det nordiske ødegårdsprojekt. Publikation nr. 1. (I kommission hos Landbohistorisk Selskab, København, 1972). 223 s.

Ved det nordiske historikermøde i Bergen 1964 var et af rapportemnerne »Ødegårde og ny bosættelse i de nordiske lande i senmiddelalderen.« I de for Norge, Sverige, Finland og Danmark udarbejdede rapporter forelå for første gang en sammenfatning af litteraturen omkring den landbrugskrise i middelalderens sidste århundreder, som forskerne havde dannet sig et klarere og klarere billede af. Det stod under diskussionerne på mødet i Bergen klart, at der med dette fænomen, hvis mest iøjnefaldende træk er, at den hidtil dyr-

kede jord i stort omfang gik ud af drift, ikke så meget var tale om en national problematik som om en almeneuropæisk; det var ligeledes iøjnefaldende, at den internordiske udveksling af synspunkter på den i det væsentlige fælles problematik var overordentlig frugtbar. Som en eftervirkning af Bergenmødet organiseredes i 1968-69 et fællesnordisk »ødegårdsprojekt« med økonomisk støtte fra de forskellige landes forskningsråd. Den foreliggende bog udgør dette forskningsprojekts første publikation. Om projektets karakter oplyses blot i den norske professor Andreas Holmsens forord, at det »tar sikte på et samordnet og sammenlignende studium av bosetnings- og jordleiehistorien ca. 1300-1600, gjennom representative punktanalyser i hvert land og en felles sluttbearbeidelse av resultatene.« Derudover må læseren ikke vente at få nærmere oplysning om projektets karakter, hvilke problemstillinger man har taget op, hvilke forskere der er tilknyttet etc. Dette hindrer dog ikke, at bogens indhold er særdeles betydningsfuldt, idet man som forberedelse til undersøgelserne har ladet udarbejde nye forskningshistoriske oversikter og nu med tilskud fra forskningsrådene udgivet disse.

Der er ikke i bogen tale om nogen nordisk koordination, men om individuelle nationale rapporter. Interessen har naturligt samlet sig om at gøre status over, hvad der er udrettet i forskningen siden 1964-rapporten. Endvidere foreligger en rapport for Island og Holsten, der ikke blev behandlet i 1964. Forfatterne er ifølge forordet blevet anmodet om at lægge vægt på metodiske aspekter, men er i øvrigt blevet stillet helt frit over for opgaven. Den måske ikke så overraskende følge heraf er, at rappor-